

6.11.2015

Kuolemansyyn selvittämisen lainsäädännön ja oikeuslääkinnän kustannusten työryhmä

Asettaminen

Sosiaali- ja terveysministeriö on tänään tekemällään päätöksellä asettanut kuolemansyyn selvittämisen lainsäädännön ja oikeuslääkinnän kustannusten työryhmän

Toimikausi

6.11.2015 - 31.12.2017

Tausta

Kuolemansyyn selvittämisen lainsäädäntö

Kuolemansyyn selvittämisestä säädetään kuolemansyyn selvittämisestä annetussa laissa (459/1973) ja -asetuksessa (948/1973). Vaikka lainsäädäntöä on myöhemmin vuosina muutettu, on se perusratkaisuiltaan iällisesti vanhaa.

Sosiaali- ja terveysministeriössä toimi ajanjaksona 6.6.2011 - 31.12.2012 Oikeuslääkintä ja kuoleman toteamisen käytännöt -ohjausryhmä. Ohjausryhmän tehtävänä oli (1) selvittää, arvioida ja valmistella kuoleman toteamista ja kuolemansyyn selvittämistä koskevat tarvittavat säädösmuutokset; (2) ohjata ja valvoa kuoleman toteamiseen ja kuolemansyyn selvittämiseen liittyvän ohjeistuksen laatimista; ja (3) valmistella ehdotus oikeuslääkinnän kustannusten tarkoituksenmukaiseksi kokonaisratkaisuksi. Ohjausryhmän asettamisen taustalla oli perustuslakivaliokunnan ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain (101/2001, kudoslaki) muuttamisesta annettua hallituksen esitystä (HE 276/2009 vp) käsitellessään antama lausunto (PeVL 24/2010 vp), jossa kiinnitettiin huomiota siihen, että kudoslain 8 §:n 2 momentin mukaan kuolema on todettava siten kuin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädetään. Kuoleman toteamisesta säädetään kuoleman toteamisesta annetussa sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa (27/2004). Perustuslakivaliokunta totesi, että ottaen huomioon perustuslain 7 §:n säännöksen oikeudesta elämään ja 80 §:n 1 momentin säännöksen, jonka mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lailla, on välttämätöntä, että valtioneuvoston piirissä ryhdytään välittömästi toimenpiteisiin kuoleman toteamista koskevan perussäännöksen säätämiseksi lain tasolla. Lisäksi ohjausryhmän asettamiseen vaikuttivat eduskunnan oikeusasiamiehen kannanotot, jossa oikeusasiamies kiinnitti huomiota sosiaali- ja terveysministeriön antaman kuoleman toteamisen ohjeistuksen ja kuolemansyyn selvittämisestä annetun asetuksen ristiriitaisuuteen sekä säännösten puuttumisesta ruumiin käsittelystä ennen lääkärin suorittamaa kuoleman toteamista.

Ohjausryhmä antoi loppuraporttinsa 31.12.2012. Ohjausryhmän näkemyksenä oli, että kuolemansyyn selvittämistä koskeva lainsäädäntö tarvitsee laajempaa uudistusta kuin vain kuoleman toteamista koskevien säännösten uudistaminen. Lainsäädäntö on osin ajan tarpeisiin

vanhentunutta ja riittämätöntä ja aiheuttaa tulkintaongelmia. Ohjausryhmä katsoi, että lainsäädännön uudistamista on perusteltua tarkastella yhtenäisenä kokonaisuutena ja kuoleman toteamista ja kuolemansyyn selvittämistä koskevan lainsäädännön kokonaisuudistukselle on selkeä tarve. Kokonaisuudistuksen yhteydessä tulisi uudistaa myös ohjeistus. Ohjausryhmän mukaan myös perustuslain vaatimukset puoltavat lainsäädännön kokonaisuudistusta, ottaen huomioon kuolemansyyn selvittämiseen liittyvien kysymysten läheinen yhteys ihmisten oikeusturvaan. Ohjausryhmä ehdotti, että perustetaan ohjausryhmän työtä jatkava työryhmä, joka valmistelee ehdotetut lainsäädäntömuutokset hallituksen esityksen muotoon ja käsittelee muut esille nousseet aihekokonaisuuteen liittyvät asiat.

Oikeuslääkinnän kustannukset ja toiminnan ohjaus

Kuolemansyyn selvittämistoiminnan ohjaus ja valvonta kuuluu Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle (THL). THL vastaa oikeuslääketieteellisestä ruumiinavaustoiminnasta. Nykytilanteessa kuitenkin oikeuslääketieteellisten ruumiinavausten tilaaja, tuottaja ja maksaja ovat eri organisaatioita.

Oikeuslääkinnän kustannuksia maksetaan valtion talousarviosta sosiaali- ja terveysministeriön THL:n toimintamenomomentilta 33.03.04 sekä oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen momentilta 33.02.20. Momenttia käyttävät 33.02.20 THL ja Poliisihallitus. Ohjausryhmä valmisteli toimeksiantonsa mukaisesti esityksen oikeuslääkinnän kustannusten kokonaisratkaisuksi mutta katsoi, että on perusteltua asettaa työryhmä selvittämään kustannusratkaisun tarkempaa sisältöä.

THL:n on solminut palvelusopimuksia yliopistojen kanssa oikeuslääketieteellisten ruumiinavauksien suorittamisesta. Etelä-Suomen osalta ne suoritetaan Helsingin yliopiston tiloissa, ja samassa paikassa sijaitsevat myös toksikologian ja oikeusbiologian laboratoriot, joihin on valtakunnallisesti keskitetty oikeuslääketieteellisiin ruumiinavauksiin liittyvät laboratoriotutkimukset. Yliopisto on ilmoittanut luopuvansa THL:n käyttämistä tiloista ja laboratorioden toimunnoista, jolloin ajankohtaiseksi on tullut tarve sijoittaa oikeuslääkinnän tarvitsemien toiminnot muualle. Toimitilahanketta on valmisteltu siten, että päällekkäinen tai kilpaileva toiminta puretaan ja laboratoriotoinnot siirretään THL:lle. Lisäksi Helsingin yliopisto on niin ikään päättänyt luopua oikeuslääketieteellisen ruumiinavaustoiminnan järjestämisestä. Toimintojen siirtyminen edellyttää huolellista valmistelua ja ohjausta.

THL:n oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen momenttiin 33.02.20 on viime vuosina kohdistunut jatkuvaa arviomäärärahan korotustarvetta huolimatta siitä, että oikeuslääketieteellisten ruumiinavausten määrä on saatu vuosittain laskemaan erinäisin toimin. Syynä on erityisesti yksikkökustannusten nousu. Kustannusten nousuun vaikuttavat muun muassa uudisrakennusten käyttöön otto, palveluhintojen tarkastukset ja vainajien välisäilytyskustannusten nousu. Huomioiden kaavailut uudisrakennushankkeet on mahdollista, että kustannuksiin kohdistuu painetta jatkossakin.

Tavoitteet

Tavoitteena on korkeatasoinen kuolemansyyn selvittämistoiminta, joka lainsäädäntötyössä edellyttää ihmisten oikeusturvan ja käytännön tarpeet huomioivan esityksen laatimista. Oikeuslääkinnän kustannusten osalta tavoitteena on kustannusrakenteen selkeys ja pohjautuminen toiminnallisiin lähtökohtiin sekä ratkaisuihin, jotka mahdollistavat kustannusten kasvun hillitsemisen.

Tehtävä

Työryhmän tehtävänä on

- 1) valmistella ohjausryhmän ehdottamat säädösmuutokset sekä muut mahdolliset kuolemaa koskevaan lainsäädäntöön liittyvät tarpeelliset säädösmuutokset lähtökohtaisesti lainsäädännön kokonaisuudistukseen tähdäten;
- 2) ohjata ja valvoa kuoleman toteamiseen ja kuolemansyyn selvittämiseen liittyvän ohjeistuksen laatimista;
- 3) tarkastella ja seurata oikeuslääkinnän kustannusten kehittymistä, selvittää edelleen oikeuslääkinnän ja ruumiinavaustoiminnan kustannusrakennetta ja valmistella esitys kustannusten ja rahoituksen kokonaisratkaisuksi;
- 4) ohjata ja valvoa oikeuslääkintään liittyvien toimintojen uudelleenjärjestelyjä sekä muiden muutosten toimeenpanoa;
- 5) seurata ja tarvittaessa ohjata muita kuolemansyyn selvittämisen ja oikeuslääkinnän ajankohtaisia asioita.

Säädösmuutosehdotukset tulee valmistella hallituksen esityksen muotoon.

Organisointi

Puheenjohtaja Liisa-Maria Voipio-Pulkki, johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö
Varapuheenjohtaja Anneli Pouta, osaston johtaja, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Jäsenet:

Jaakko Yrjö-Koskinen, lääkintöneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Henkilökohtainen varajäsen Riitta Burrell, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Teppo Heikkilä, ylilääkäri, sosiaali- ja terveysministeriö

Henkilökohtainen varajäsen Marja Penttilä, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö

Satu Seikkula, finanssisihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Henkilökohtainen varajäsen Veli-Matti Risku, ylitarkastaja, sosiaali- ja terveysministeriö

Riitta Kauppila, yksikön päällikkö, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Antti Niemi, talouspäällikkö, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Kaisa Turunen, ylitarkastaja, sisäministeriö

Henkilökohtainen varajäsen Antti Simanainen, poliisitarkastaja, sisäministeriö

Antti Leppilähti, poliisitarkastaja, Poliisihallitus

Päivi Koivuranta-Vaara, hallintoylilääkäri, Suomen Kuntaliitto

Henkilökohtainen varajäsen Jean-Tibor IsoMauno, lakimies, Suomen Kuntaliitto

Pysyvät asiantuntijat:

Tomas Forsström, taloussuunnittelupäällikkö, sosiaali- ja terveysministeriö

Tarja Holi, johtaja, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto

Sihteerit:

Merituuli Mähkä, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö

~~Sinikka~~ Sinikka Goebeler, oikeuslääkäri, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Sirkka *

* Kirjoitusvirhe korjattu
hallintolain 51 §:n nojalla.

18.11.2015 Elli Heino

Työryhmä voi tarvittaessa nimetä alatyöryhmiä ja uusia asiantuntijoita.

Työryhmän tulee kuulla työryhmän työn kannalta olennaisia viranomaistahoja sekä tarvittaessa muita asiantuntijoita ja sidosryhmiä.

Työryhmä voi nimetä yhden teknisen sihteerin.

Kustannukset ja rahoitus

Työryhmän tulee työskennellä virka-aikana ilman eri korvausta. Työryhmän menot maksetaan valtion momentilta 33.01.01.02.

Työryhmän kustannukset kohdennetaan toimintayksikölle 5 500 500 900.

Työaika kohdennetaan ohjaustoiminnolle 5 500 510 100.

Perhe- ja peruspalveluministeri

Juha Rehula

Lakimies

Elli Heino

LIITTEET

JAKELU

Päätöksessä mainitut

TIEDOKSI

Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Mäntylä

Erityisavustaja Hanna-Maija Kause

Erityisavustaja Eeva Salmenpohja

Erityisavustaja Niina Perälä

Erityisavustaja Tiina Ullvén-Putkonen

Kansliapäällikkö Päivi Sillanaukee

STM/osastot

STM/viestintä

STM/ kirjaamo

STM/Hare